

ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه

THE IDEOLOGIES OF THE DEVELOPING NATIONS

Edited And With An Introduction

By: Paul E. Sigmund

توسعه یافته همچون تغییرات بنیادی حاصل نشده و هنوز مرزبندی‌های سیاسی جهان، حول محور این سه سرزمین می‌چرخد و بیش‌تر سرمایه‌گذاری‌های علمی، سیاسی، اقتصادی و نظامی قدرت‌های مسلط جهان متکی بر حفظ منافع درازمدت آن‌ها در سرزمین‌های عقب‌مانده است.

اهمیت این کتاب و تسلط نویسنده‌اش بر اوضاع حاکم بر کشورهای در حال توسعه و ایدئولوژی‌های گوناگون موجود و

مطرح در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی از یک سو، و نگاه ویژه و تخصصی پل‌سیگموند به صاحبان اصلی این ایدئولوژی‌ها و پیروان آن‌ها و کشورهایی که برای رسیدن به آرمان‌های ایدئولوژیک خود از رانکارهای متفاوتی استفاده کرده‌اند و میزان موفقیت و عدم موفقیت سیاسی و ملی این رهبران و مبارزات گریزنانه‌پذیر و دایمی سیاسی و دیپلماتیکی آنان با انکارکنندگان و مخالفان سیاسی‌شان که در مواردی نه چندان اندک، به خشونت نیز کشیده شده است و گستردگی جغرافیایی دامنه‌ی مفاهیم ایدئولوژیک و متن‌های سیاسی رهبران کشورهای در حال توسعه، از سوئی بیگر، کتاب منکور را به گونه‌ای درآورده است که در حال حاضر و تا دهه‌های متفاوت آینده و تا زمانی که هنوز مرزبندی سیاسی

پل سیگموند، یکی از پژوهشگران نویسندگان و تحلیل‌گران متفکر و توانای ایدئولوژی‌های سیاسی جهان در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی است. تخصص این نویسنده علاوه بر علوم سیاسی، بیش‌تر درباره کشورهای عقب‌مانده و در حال توسعه و شیوه تفکرات ایدئولوژیک و سیاست‌های حکومتی رهبران آن‌ها است. کتاب: «ایدئولوژی کشورهای در حال

توسعهی این نویسنده که در سال ۱۹۶۹ میلادی برای چهارمین مرتبه تجدید چاپ شده و مورد استفاده بسیاری از دانشجویان علوم سیاسی قرار گرفته است، یکی از کتاب‌های تخصصی و مفید در گستره فکر و اندیشه و ایدئولوژی رهبران سیاسی کشورهای در حال توسعه است. این کتاب سال‌های بسیار طولانی به عنوان یکی از کتاب‌های قابل اعتماد در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر علوم سیاسی آمریکا و اروپا مورد استفاده استادان و دانشجویان رشته‌های تخصصی علوم سیاسی قرار گرفته و تدریس شده است و در حال حاضر نیز یکی از مآخذ معتبر و مهم علوم سیاسی به شمار می‌رود.

اگر چه تا همین امروز که بیش‌تر از ۳۰ سال از تاریخ چاپ کتاب می‌گذرد و علوم سیاسی و اعتقادات ایدئولوژیک و بسیاری از ایدئولوژی‌های قرن معاصر، دچار نگرگونی‌های فاحشی شده‌اند و با توجه به این نگرینی‌های ایدئولوژیک، قاعدتاً بیش‌تر مطالب کتاب منکور باید کهنه و فراموش

شده تلقی گردند، اما به باور ما این کتاب، به رغم سیر تحولات بسیار گسترده و عمیق سیاسی جهان و از بین رفتن بسیاری از مرزهای جغرافیایی و ایدئولوژیک و سیاسی، همچنان دارای عناصری بسیار پویا،

سرزنده، کارآمد و مفید است که نه تنها گذشت زمان از اهمیت عناصر اصلی و کلیدی کتاب نکاسته است، بلکه برعکس، بر ضرورت بازنگری و پی‌گیری خردمندانه و تحلیل‌گرایانه‌ی ظهور و سقوط برخی از باورها و اعتقادات جمعی رهبران سیاسی جهان افزوده است؛ به ویژه این که در حال حاضر در ایدئولوژی کشورهای عقب‌مانده (عقب افتاده یا عقب نگاه داشته شده) و در حال توسعه و

به باور ما اگر چه «ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه» متعلق به دهه‌های ۶۰ تا ۸۰ میلادی بوده و بیش‌تر بنیان‌گذاران این ایدئولوژی، اینک چهره در نقاب خاک کشیده‌اند و سال‌ها از حضور بسیار مؤثر آنان در جمع صاحبان اندیشه و تفکر سیاسی جهان می‌گذرد، اما طرز تفکر، شیوه سیاست‌گذاری، سیستم رهبری، باورهای دینی، ملی‌گرایی غیر افراطی، حفاظت از دست‌آوردهای میهنی و منابع ملی، درستکاری و امانت‌داری در مقابل منابع مالی و ارزی کشور، صلاحیت سیاسی، عدم وابستگی‌های ایدئولوژیک و سرسپردگی‌های برون‌مرزی، تأمین رفاه نسبی جامعه، تعمیم آموزش و پرورش و بهداشت، مبارزه ریشه‌ای با عوامل فقر و بی‌سوادی، فرانگری ایدئولوژیک به عناصر

زیرساختی ملی و بین‌المللی و نگاه ویژه به تز جهان‌اندیشی و جهان‌گرایی آنان اثر عمیقی در روح و جسم بسیاری از نسل‌های معاصر گذاشته است و به همین سبب بیش‌تر

مطالب کتاب از تازگی خاصی برخوردار بوده و می‌تواند به عنوان یک تجربه‌ی مفید و شایسته، زمینه‌ساز پیشرفت و رفاه همگانی کشورهای در حال توسعه قرار گیرد.

با نگرش به این واقعیت که هنوز کشورهای عقب‌مانده، عقب افتاده، عقب نگاه داشته شده، در حال توسعه و توسعه یافته وجود دارند و با یک نگاه منطقی و سیاسی بین‌المللی و به رغم تبلیغات

با آمدن تئوری گلوبالیزیشن (جهانی شدن - Globalization) در سال‌های اخیر، آیا واقعاً عصر تئوری جهان اول و دوم و سوم و تز کشورهای عقب‌مانده و در حال توسعه و توسعه یافته و ایدئولوژی ملی‌گرایی و دوره مرزهای خاکی جغرافیایی به پایان رسیده است؟! ...

بین کشورها با عباراتی مانند: عقب‌افتاده، عقب مانده، عقب نگاه داشته شده، در حال توسعه و توسعه یافته تعیین می‌شود، می‌تواند مباحث این کتاب به عنوان یکی از مباحث بسیار ارزشمند سیاسی و ایدئولوژیک در عرصه‌های اقتصاد، سیاست و توسعه به کار گرفته شده و مورد استفاده صاحب‌نظران علم سیاست و اقتصاد و توسعه و دانشجویان و پژوهشگران جوان باشد.

بسیار گسترده هزاره سومی نمی‌توانیم منکر وجود عینی این مرزبندی‌های اجباری و یا اختیاری بسیار خطرناک باشیم، آگاه شدن از دیدگاه‌های مختلف ایدئولوژیک رهبران سیاسی کشورهای در حال توسعه‌ی معاصر جهان، به خصوص برای صاحب‌نظران سیاسی کشورهایی مانند ایران که بیش‌تر از پنجاه سال است در حال یافتن راهی به سوی بزرگ راه توسعه و عمران هستند تا شاید با رسیدن به این شاهراه سریع گذر بتوانند زودتر به جایگاه واقعی خود برسند، اما هنوز در یافتن راه ورودی به این بزرگراه سرنوشت‌ساز سرگردان‌اند، مفید، کارساز و راهگشا باشد.

در عین حال یادآوری این نکته نیز ضروری به نظر می‌رسد که، ما هرگز در نظر نداریم که نبش قبر کرده و به گذشته برگردیم و آن چه را که دیگران آزموده‌اند و به جایی نرسیده‌اند، دوباره آزمایش نماییم. هدف از این سلسله یادداشت‌ها و گفت‌وگوها و مراجعه به مستندات و آمار و ارقام گذشته: نخست، یادی از خیزش عمومی و انقلاب سبز کشورهای عقب‌مانده برای حضور در بین‌الملل کشورهای در حال توسعه است. دوم، بر این باوریم که گذشته می‌تواند چراغ راه آینده انسان‌ها باشد و از خطاهای تکراری پیشین جلوگیری نماید. سوم، تکلیف خوبمان را در سفری که از پنجاه سال پیش آغاز کرده‌ایم و امروز هنوز در اول راه هستیم، حداقل با خوبمان روشن کنیم. چهارم، چنان‌چه کاستی‌ها و کم‌کاری‌هایی در راه‌کارهای

مدیریتی و اداری سرزمینمان وجود دارد با یک فراخوان عظیم ملی و به دور از هر گونه یک سویه‌نگری و استبداد رای از اندیشه و خرد دیگران و دست‌آوردهای نوین آنان بهره بگیریم و بر ناکامی‌های گذشته غلبه کنیم و کاروان عقل و اندیشه و فرهنگ و تمدن چندین هزارساله‌ی سرزمینمان را با کوله باری از گران‌ترین و نایاب‌ترین کالاهای کاروانیان علم و تجارت به مقصد برسانیم.

پس‌براین و با توجه به شتاب فزاینده کشورهای در حال توسعه‌ی جهان، به خصوص در دو دهه‌ی اخیر برای دست یافتن به استقلال ملی و توسعه‌ی همگانی و تأمین منافع جمعی که مستلزم قطع وابستگی‌های اقتصادی و سلطه‌گری‌های سیاسی است، مجله‌ی فردوسی در نظیر دارد بسا پژوهش، اقتباس، ترجمه و استفاده‌های مأخذه از

منابع مختلف و بخش‌های مهم و مفید کتاب: «ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه» که سال‌ها قبل نیز به دست همین مترجم، به فارسی برگردانده شده است، خوانندگان اندیشمند و علاقه‌مند را در جریان مفاهیم توسعه و عمران و باورهای بنیان‌گذاران این ایدئولوژی قرار دهد، با این آرزو که مطالب این قسمت به دور از هر گونه تنگ‌نظری، یک سویه‌اندیشی، جهت‌گیری و انحصارطلبی مورد استفاده دانش‌پژوهان و صاحب‌نظران سیاسی قرار گرفته و از این بزرگواران درخواست می‌شود چنان چه مایل باشند، مقالات خود را در زمینه‌ی «راه‌کارهای توسعه و عمران ملی» برای این بخش ارسال فرمایند.

در نظر بود تا در فرصتی مناسب، ایدئولوژی، اعتقادات، باورهای سیاسی و برداشت‌های

گوناگون فکری روشنفکران، مبارزان، رهبران ملی، پیشوایان مذهبی و مردان تاریخ‌ساز بعد از جنگ دوم جهانی که به صورتی مستقیم و یا غیرمستقیم در ایجاد زیربنای فرهنگ انقلابی عدم تمهید، عدم

اگر فراز است بشر فقط بخورد و تلویزیون تماشا کند و جلوی صفحه‌ی مونیتور بنشیند و با چند تا کلید و دکمه بازی کند و بعد هم بخوابد و دیگران برایش تکلیف دیجیتالی بنویسند، صد رحمت به زندگی پدرانمان در عصر پارینه سنگی!!!!

وابستگی، استقلال و گسستن از قید و بندهای استعمار و استکبار در روندی مبارزاتی مؤثر بوده‌اند، در حد امکان به صورتی مستقل، و جدا از هم در قالب کتاب‌هایی مجزاً تقسیم علاقه‌مندان گردد که این کار مهم به منابع و مأخذ بسیار زیاد و

در گیرودار ایسم بازی‌های سال‌های اخیر، مورالیسم (Moralism)، هیومنیزم (Humanism)، لاجیکالیسم (Logicalism)، دموکراتیسم (Democratism) و سوسیالیسم (Socialism) جای خود را به کامپیوتریسم، دیجیتالیسم (Digitalism)، مونیتوریسم، تروریسم و سرمایه‌داریسم! (Capitalism) داده است.

صفحه ۷۷

تلاش و کوششی چندجانبه و پیگیر نیاز داشت که به دلیل نبودن امکانات پژوهش و تنگی وقت میسر نگردید.

برای رسیدن به جایی به ناچار از نقطه‌ای باید آغاز کرد و ما نیز همین کار را کردیم و در حال و هوای پژوهش و انتخاب

اگر آن گونه که در سال‌های اخیر درباره آن تبلیغ می‌شود، پایان عصر ایدئولوژی فرا رسیده باشد، پس باید تمام گورستان‌های سیاسی تاریخ را شخم‌زد و در آن شلغم کاشت!...

موضوع، در سفری تحقیقی و به سفارش یکی از دوستان آگاه به همان کتاب مورد اشاره رسیدیم که کتاب درسی کالج‌های سیاسی دانشگاه‌های پریشتون و هاروارد و بسیاری از دانشگاه‌های انگلیسی زبان معتبر آمریکا و جهان بود. کتاب مورد اشاره از چهار بخش عمده تشکیل شده است:

- ۱- مقدمه و آسیا
- ۲- جهان اسلام
- ۳- آفریقا
- ۴- آمریکای لاتین

که بیش‌تر بر محور باورها و ایدئولوژی‌های خاص رهبران و دولت‌مردانی است که در این کتاب از آن‌ها یاد شده است.

آن چه بسیار اهمیت دارد و شایسته‌ی توجه خاص می‌باشد این واقعیت است که تحلیل و تفسیر اعتقادات و باورهای رهبران یاد شده در کتاب «ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه» به هیچ وجه به معنا و مفهوم پنی‌رش تمام اعتقادات آن‌ها و یا رد کل و جامع ایدئولوژی آن‌ها نیست.

از آن جایی که آگاهی از ایدئولوژی و شیوه‌های حکومتی و اعتقادات خاص رهبران و دولت‌مردان سرزمین‌های در حال توسعه در گذشته و حال برای علاقه‌مندان به مطالب سیاسی امری ضروری می‌نماید، مطالعه‌ی این سلسله گفت‌وگوها شاید بتواند راهگشای بسیاری از مشکلات سیاسی مدیران این جوامع باشد.

ما در نظر داریم در این بحث‌ها قبل از تجزیه و تحلیل مسایل سیاسی - ایدئولوژیک یک سرزمین، پیشینه‌ی تاریخی و اهمیت

جغرافیایی و اعتبار استراتژیک منطقه‌ای و بین‌المللی آن را بررسی نماییم. به باور هل سیگموند اگر چه بیش‌ترین نیروی مفید کشورهای در حال توسعه بر

محور تغییرات سیاسی - ایدئولوژیک و برداشت‌های اعتقادی رهبران و دولت‌مردان جهان سوم و یا کشورهای در حال توسعه می‌چرخد، اما تمام این باورها هرگز آن کارآیی شایسته و مفید را ندارند که برای یک نقطه‌ی معین و یا یک تاریخ مشخص و یا یک دوره اقتدار سیاسی ویژه، مورد نقد، تفسیر و یا استناد قرار گیرند، اما بدون شک بیشتر آن‌ها می‌توانند پاسخگوی پرسش‌های بی‌شمار پژوهشگران، منتقدان و علاقه‌مندان به مطالب سیاسی در سرزمین‌های در حال توسعه باشند.

این بحث از یک سو از نظر اطلاعات کلی و فلسفه‌ی سیاسی کشورهای در حال توسعه و دید روشنفکران و رهبران گروه‌های سیاسی آن و از سوی دیگر به جهت تأکید بر این اصل که تا وقتی حکومت‌های حاکم غیر ملی، خودمحور و یا احتمالاً وابسته، توده‌های عظیم جوامع انسانی را از کم‌ترین حقوق مدنی خود محروم کرده و هیئتهای حاکمه بدون درنظر گرفتن نیازها و الویتهای جامعه‌ی تحت رهبری خود، سرمایه‌های ملی و منابع مادی کشور را صرف هزینه‌های شخصی، خریدهای تشریفاتی و تأمین نیازمندی‌های تسلیحاتی برای گسترش حکومت دیکتاتوری و میلیتاریستی خود می‌کنند، می‌تواند مورد استفاده علاقه‌مندان به مسایل ایدئولوژیک قرار گرفته و در عین حال به عنوان یک تجربی‌ی مفید و سازنده در راهکارهای سیاسی کشورهایی که راه عدم وابستگی سیاسی و ایدئولوژیک را می‌پیمایند، به کار گرفته شود.

دکتر رینولد - نی‌بر (REINHOLD NIEBUHR) از کارشناسان و صاحب‌نظران امور سیاسی جهان سوم و یکی از استادان مشهور این رشته در دانشگاه‌های معتبر جهان غرب معتقد است که، هل سیگموند با ارایه‌ی مجموعه‌ای به نام «ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه» و بیان بی‌طرفانه و مستند از باورها و اعتقادات رهبران این جوامع، خدمت بزرگی به پژوهشگران و دانشجویان علاقه‌مند به مسایل جهان سوم کرده است.

هلمت‌هایی که در این کتاب از آن‌ها نام برده می‌شود در محدوده جغرافیایی مختلف، رژیم‌های متفاوت و ایدئولوژی‌های گوناگون به سر می‌برند و در بخش‌های مختلفی از کره زمین مانند آمریکای

لاتین، آمریکای جنوبی، آفریقا، آسیا، خاورمیانه و آسیای جنوب شرقی قرار گرفته‌اند. ملت‌های تمامی این سرزمین‌ها به باور هل - سیگموند از دو جهت

با آمدن تئوری جدید گلوبالیزیشن این گونه تصور می‌شد که فاصله‌ی بسیار زیاد جهان اول و دوم و سوم و ژرفای عمیق بین کشورهای عقب‌مانده و در حال توسعه و توسعه‌یافته قاعدتاً باید از بین رفته باشد، اما چنین نشده است!

مشابه یک‌دیگر هستند:

۱ - این مردم معتقدند که باید با اتحاد و یگانگی کامل نیروهای ملی و به دور از هر گونه تشنّت افکار و درگیری‌های قومی و قبیله‌ای و تضادهای ایدئولوژیک، علیه دولت‌های خودمحور، ضد قانون و دیکتاتور مقاومت کرد و حکومتی متکی به آرای مردم بر سرکار آورد.

۲ - مبارزه با فقر، بی‌سوادی، محرومیت، نبود تأمین اجتماعی، بی‌کاری، بی‌عدالتی و گسستن از اقتصاد ابتدایی و سنتی و ورود به بنیای تکنولوژی و فن‌آوری و صنعت مدرن، اعتقاد راسخ تمام این سرزمین‌ها است.

پس‌یاری از کارشناسان معتبر و متخصصان حرفه‌ای و پژوهشگران مشهور جهان

که در زمینه‌ی علایق سیاسی مردم و رهبران جهان سوم مطالعات گسترده و تجربیات مفیدی دارند، هنوز پاسخ این پرسش خود را نگرفته‌اند که چرا و چگونه و چه چیزی باعث شده است که رهبران ملی و مردمان سرزمین‌های در حال

توسعه و جهان سوم از پذیرش تئوری‌های نموکراتیک غربی و سیستم حکومت‌های مردم‌سالار این کشورها سر باز می‌زنند و در مقابل فرهنگ غربی مقاومت می‌نمایند؟ و در عین حال چه

عواملی باعث همبستگی و گرایش و یا گریز و تفرق آن‌ها نسبت به سیستم‌های اشتراکی، سوسیالیستی و یا کمونیستی شده است؟ اما، در کتاب «ایدئولوژی کشورهای در حال توسعه» هل - سیگموند بسیار تلاش کرده است تا پاسخ این گونه پرسش‌ها و پرسش‌های متعدد دیگر را از زبان رهبران کشورهای در حال توسعه و یا جهان سوم بدهد و شکاف ژرف‌بین اعتقادات سیاسی رهبران رادیکال، میانه‌رو و محافظه‌کار این سرزمین‌ها را به تفسیر و تحلیل بکشد. شاید تحلیل هل - سیگموند پاسخی مناسب برای آن دسته از پژوهشگران و علاقه‌مندان باشد که در جست‌وجوی این پرسش هستند که چه عواملی باعث می‌شوند تا این گروه از

کشورها شیوه‌های حکومت سنتی، ناسیونالیستی،

اگر قرار است جهان یک دهکده باشد و با یک کدخدای پس چرا مسابقه و رقابتی بسیار خطرناک بین کشورهای قدرتمند برای جنگ آذاختن به منابع انرژی، معدنی، سوختی، انسانی و علمی در دست اجرا است!؟...

منه‌بی، دیکتاتوری و یا سوسیالیستی را بر حکومت‌های پارلمنتاریستی و مردمی غرب ترجیح دهند.

«زامه در شماره آینده»